

ŞEHİRİYAR ve "SEHENDİM" ŞİİRİ

Güney Azerbaycan Türk Edebiyatının en büyük temsilcisi Seyyid Mehmed Hüseyin Şehriyar'dır. Asıl adı, Seyit Hüseyin olan Şehriyar 1906 yılında Tebriz'li bir âîenin çocuğu olarak, Hoşgenab'a bağlı Şengilava (Şengül-âbâd)'da dünyaya gelir. İlk tahsilini köyünde Molla İbrahim adlı ahunddan alan şâir, ilk ve orta tahsilini Tebriz'de tamamlamıştır. Tahran'da başladığı yüksek tahsilini, Tıp Fakültesi son sınıf öğrencisiyken yarım bırakmak zorunda kalan Şehriyar, memuriyete atılır. Fakülteyi bırakmasını, Süreyya adlı bir kızla olan gönül mâcerâsına veya içinde bulunduğu maddî sıkıntılara bağlayanların yanı sıra, şiirle daha fazla meşgul olmak istemesi ile de açıklayanlar vardır.

Şehriyar'ın, henüz orta okul öğrencisiyken yazdığı ilk şiiri, Muhammediye ortaokulunun çıkardığı, *Edeb* adlı dergide yayımlanmış; ilk şiir kitabı ise, 1931 yılında Tahran'da basılmıştır. Pek çok baskısı yapılan bu kitaba, Tahran'da, Bahar, Seyyid Nefis ve Pejman Bahtiyar gibi üç büyük âlim ve şâir mukaddime yazmışlardır. 1932 yılında memur olarak Nişabur'a tayin edilen Şehriyar, 1933 ile 1935 yılları arasında, başta Meşhed olmak üzere Horasan'ın çeşitli şehirlerinde görev yapmıştır. 1935 yılında yeniden Tahran'a dönerek, "Kend Teserrüfatı" harikasında çalışmıştır. Tebriz'de akrabası olan bir hanımla evlenen şâirin bu evlilikten iki kızı vardır.

Şair, 1953 yılında annesini kaybetmiş, ruhunda derin yaralar açan bu hâdiseden sonra annesine ithâfen, "Eyvay Mâderem" ve kendisine dünya çapında şöhret kazandıran, "Haydar Babaya Selam" şiirlerini kaleme almıştır.

Şehriyar'ı edebiyat âlemi, genç yaşlarından itibaren yazdığı Farsça şiirleriyle tanımış; söz konusu şiirleriyle Şehriyar, İran'ın seçkin şâirleri arasına girmiştir. Sanatında belli olgunluğa eriştikten sonraki yıllarda Türkçe şiirler de kaleme alan şâir, Türkiye'deki yaygın şöhretini de bu şiirlerin ilki, "*Haydar Babaya Selâm*" adlı 76 dörtlükten meydana gelen uzun manzumesine borçludur. Şiire adını veren "*Haydar Baba*", Şehriyar'ın memleketi olan Tebriz civarındaki *Hoşgenab* kasabasının yakınında bulunan dağın adıdır. Şehriyar, çocukluk yıllarını anlattığı şiirinde, *Haydar Baba* dağına seslenmektedir. Şiirde anaya, anavatana duyulan derin sevgi ve çocukluk günlerinin hasreti sezil-

Dr. Fatma BOZKURT ÖZKAN

*Gazi Ü.Fen-Ed.Fak. Çağdaş Türk
Lehçeleri veEd. B.Öğr. Üyesi*

mektedir. Göklere baş kaldırırçasına yükselen dağları, şarıldayarak akan berrak suları ve büyüleyici tabiat manzaralarıyla çizilen vatan toprağı usta bir ressamın fırçasından çıkmış gibidir. Şehriyar'ın şöretini artıran bu lirik şiir, pek çok dile çevrilmiştir. Türkiye'de ilk ilmî neşri ise, Prof. Dr. Ahmet Ateş tarafından yapılmıştır. Güney Azerbaycan'da geniş akisler uyandıran Haydar Baba şiirine nazireler yazılmıştır. Yıllar sonra memleketini ziyareti sırasında, 49 dörtlük tutarındaki ikinci *Haydar Baba'ya Selâm* şiirini kaleme alır. Bu şiirlerin ilki, 1954 yılında, ikincisi ise, 1966 yılında ilk defa basılır. Her iki şiiri ve şiirlere yazılan nazireleri ve Türkiye Türkçesine aktarılmış metinleri, Prof. Dr. Muharrem Ergin, "*Azeri Türkçesi*" adlı kitabında yayımlar. (ERGİN, 1971) Kitapta ayrıca, *Haydar Babaya Selam* şiirinden hareketle, Azerbaycan Türkçesinin gramer özellikleri ve tarihî gelişmesi üzerinde örnekler vermek suretiyle durulmuştur. Eserde, söz konusu şiire yazılan nazireler ve onların Türkiye Türkçesine aktarılmasına da yer verilmiştir.

Azerbaycan Edebiyatı konusundaki araştırmalarıyla tanınan Doç. Dr. Yavuz Akpınar, "Şehriyar'ın Türkiye'de Neşredilmemiş Bazı Türkçe Şiirleri" başlıklı yazısında şâirin *Sehend'im*, *Behcet-Abad Hatiresi*, *Bilmeyirem* ve *Bayatılar* şiirlerini yayımlar. Şiirlerin metnini veren Akpınar, bilinmeyen kelimelerin karşılıklarını dipnotta göstermiştir. (AKPINAR, 1994: 100-116)

Şehriyar'ın ömrünün son yıllarda kaleme aldığı, *Sehend'im* şiiri, Bulut Karaçorlu Sehend'in kendisine yazdığı manzum mektuba cevap niteliğindedir. Sehend, söz konusu şiirinde, İran'da yaşanan sosyal ve siyasî problemler karşısında, Türk aydınlarının kayıtsızlığından, millî bir tavır alamadıklarından yakını ve Şehriyar'ı beraberce mücâdeleye çağırır:

"Bugün men Sehend'em, sen Şehriyar'san,

Gel başın ucaldağ goca Tebriz'in,

Bir kere yadların daşını atag,

Çekek gaygısım öz elimizin."

Bu şiire cevaben Şehriyar da, *Sehend'im* şiirini yazar. Sehend, hem şâirin, hem de İran'da bir dağın adıdır. Şehriyar şiirde, Sehend dağı ile şâirin kişiliğini yer yer özdeşleştirir. Canlı, ışıltılı ve renkli tasvirlerle süslenen manzumede, gerçekte hayâl birbirine karışır. Dağ tasvir edilirken, doğu-

ya has esrârlı bir masal dünyası gözler önüne serilir. Özellikle, tasvir edilen vatan, Ahmet Haşim'in "*O Belde'si* ve Peyami Safa'nın "*Simerenya*" sı gibi idealize edilmiş hayâlî bir dünyadır.

Şiirin ilk bölümünde vatan tasvir edilmiş; vatanın maruz kaldığı tehlikelerden bahsedilmiştir. Şiirin son bölümünde Şehriyar, ümitsiz olmadığını, vatanın, Dede Korkut'a benzer yiğitler sayesinde kurtulacağını ifade eder. Sehend onun gözünde, Dede Korkut'un çağımızdaki sesidir. Şehriyar, şiirde geçen "Dede Korkut sesini aldım, dedim arkamdır, inandun" ibâresiyle Dede Korkut destanlarından ikisini nazma çeken Bulud Karaçorlu Sehend'i kasdetmektedir. (SEHEND, 1980)

Biz bu yazımızda, Güney ve Kuzey Azerbaycan'da Arap ve Kril harfleriyle çeşitli neşirleri yapılmış olan *Sehendim* şiirinin Latin harflerine çevirdiğimiz metni ile Türkiye Türkçesindeki karşılığını vereceğiz. (TEBRİZ, 1363) Böylece, Şehriyar'ın ömrünün son yıllarında kaleme aldığı muhteşem bir senfoni güzelliğindeki bu şiiri, daha geniş okuyucu kitlesine tanıtmak amacındayız. Transkripsiyonlu metni daha önce yayımlanmış, ancak Türkiye Türkçesine aktarılmamış olan şiiri, aktarmaya çalıştık. Bunu yaparken, şiirin orijinal söylenişini mümkün olduğu kadar bozmamaya, aslına sâdık kalmaya gayret gösterdik.

Sehendim

*Şah dağım, çal papağım, el dayağım şanlı Sehendim,
Başı tufanlı Sehendim. (Başı tufanlı Sehendim, üreyi
ganlı Sehendim"*

*Başda Heyder Baba tek garla, ğırovla ğarışipsan, Son
ipek telli buludlarla üfîğde sarışipsan, Savaşarken
barışipsan.*

*Göyden ilham alalı sirri semavata deyersen,
Hele ağ kürkü bürün, yazda yaşıl don da geyersen,
Goradan halva eyersen.*

*Döşlerinde sonalar sinesi tek şuh memelerde,
Ne şirin çeşmelerin var.*

*O yaşıl telleri yel hörmede aynalı seherde,
işveli eşmelerin var.*

Goy yağış yağsa da yağsın,

Sel olub ahsa da ahsın,

Yanlarında dereler var.

Goy ğelemğaşların uçsun ferelerle, hamı bahsin,

Başlarında bereler var,

Sıldırımlar, sereler var,

O eteklerde ne ğızlar yanağı lalerin var,
Ay kimi hâlelerin var.

Gül-çiçekden bezenende, ne gelinler kimi nâzın,
Yel esende o sulara ne derin râz-ı niyazın, (Yavuz Akpmarın Metninde Yok)
Oynayar güllü ğotazın.
Titreyir saz teli tek şahelerin çayda, çemende,
Yel o tellerde gezende, ne Koroğlu çalı sazın,
Ördeyin helvet edip, gölde perilerle çimende,
Gol, ğanaddan ona ağ hövle açar gemzeli gazın,
Gış gedir, ğoy gele yazın.
Hele nevrüzgüllü var, gar çiçeyin var, gelecekler,
Yel-yağışda yuyunarken de güneşle gülecekler,
Üzlerin tez silecekler.

Gışda keklik hevesiyle, çöle ğaçdığda cavanlar,
Garda ğağğıldayarağ nazlı ğelemğaşların olsun!
Yaz, o döslerde naharmendesin açtığda çobanlar,
(Akpmarın Metninde bu mısra yoktur)
Bollu, siidlü sürüler, dadlı ğavutmaçların olsun!

Ad alıp senden o şair ki, sen ondan ad atarsan,
Ona her dad veresen yüz o müğabil dad alarsan,
Tarı'dan her zad alarsan.
Adaş alduğda, sen onla, daha artığ ucalarsan,
O celâletle Demavend dağından bac alırsan,
Şer elinden tac alırsan!
O da, şe'rin, edebin şah dağıdır, şanlı Sehendl,
O da sen tek atar ulduzlara şe'riyle kemendi,
O da simurğdan almağdadı fendi,
Şe'r yazanda ğeleminden bahasan nur
(Akpmar ve Begdeli-Memmedzade) sepelendi,
Sanki ulduzlar elendi,
Söz deyende göresen ğatdı güllü, püsteni, gendi,
Yaşasın şâir efendüâ

O ne şâir, ki dağın vesfine misdağ onu gördüm,
Men senin tek ucalığ meşğine meşşâğ onu gördüm,
Eşğe eşğ ehline müştâğ onu gördüm.
O ne şâir ki, lıeyal merkebine şol şığayanda,
O neheng at, ayağın tozlu buludlarda ğoyanda,
Lülelenmekdedi yer-göy nece tümör sarıyanda,
Göreceksen o zamanda:
Ne zaman varsa, mekân varsa kesip biçdi bir anda,
Keçecekler, gelecekler, ne bu yanda, ne o yanda,
Ne bilim ğaldı hayanda?

Bah ne hörmet var onun öz demişi tük papağında,
Şehriyarın tacı eymiş, başı durmuş ğabağında,
Başına savrılan inci çarığ olmuş ayağında,
Vehydir şe'ri, meleklerdi pıçıldır ğulağmda,
Ayelerdir dodağında.

O da dağlar kimi şe'ninde ne yazsam yaraşandır.
O da zâlim ğoparan, garla, külekle duruşandır,
Ğuduza, zâlîma ğarşı sine germiş, duruşandır.
Guduzun kürküne, zâlim bireler tek daraşandır.
Amma vechinde fağır helği eyilmiş soruşandır,
Gara millette hüner bulsa, hünerle araşandır.
Garalarla ğarışandır,
Sarışandır!

Gece hağğm gözüdür tür töretmiş ocağında,
Eriyip yağ tek ür ekler di yanırılar çırağında,
Mey-i mehebbetden içip lâle bitipdir yanağında,
O bir oğlan ki, periler su içerler çanağında,
İnci ğaynar bulağında,
Teb'i bir sevgili bülbül ki, ohur gül budağında,
Sarı sünbül gucağında,
Sular efsanedi söyler onun efsunlu bağında,
Seherin çenli çağında.

Şâirin zövğü, ne efsunlu, ne efsaneli bağlar,
Ay ne bağlar, ki "Elifleyli" de, efsanede bağlar.
Od yahıp, dağları dağlar,
Gül gülerse, bulağ ağlar.

Şâirin âlemi ölmez, ona âlemde zavâl yoh,
Arzular orda ne-lıatirleriye imkândı, mahal yoh,
Bağ-ı cennet kimi orda bu haramdır, bu halâl yoh,
O mehebbetde melal yoh,
Orda hâldir, daha ğal yoh!
Geceler orda gümüşdendi, ğızıldandı günüzler,
Ne zümürüd kimi bağlardı, ne mermer kimi düzler,
Ne sarı telli inekler, ne ala gözlü öküzler,
Ay nece ay kimi üzler!

Gül ağaçları ne tavus kimi çetrin açıp elvan,
Hille kervânıdı çöller, bezenir sürse bu kervan,
Deve kervânıdı dağlar, yükü etlesdi bu heyvân,
Sâbir'in şehrine doğru ğatarı çekmede servân,
O heyalimdaki Şirvan!

Orda gar da yağar amma daha güller solabilmez,
Bu tebiet o terâvetde mahöldir olabilmez,
Ömr peymânesi orda dolabilmez.
O üfüğlerde bahar san ne denizler, ne boğazlar,
Ne periler kimi ğu ğuşları uçmağda, ne gazlar,
Gölde çimmede ne ğızlar.

Balığ ulduz kimi göllerde, denizlerde parıldar,
Abşar mirvarisin sel kimi töktükde harıldar,
Yel küşuldar, su şarıldar.

Gesrlər vardı ğızıldan, galalar vardı eğiğden,
Refayel tablosu tek sehneleri Ehd-i etiğden,
Doymasın köhne refiğden.

Cennetin bağları tek, bağlarının hür u ğüsüri,
Düzülüp ğurfede, eyvanda, cevahir kimi huri,
Elde hurilerinin câm-ı billuri,
Tüngiinin gül kimi sehbâ-yı tehüri.
Ne marağlar ki, ayığ gözle rö'yadı dey irsen,
Ne şafağlar ki, derin bahmada deryadı deyirsen,
Uyduran cennet-i' me'vadı deyitsen,

Zöhrenin gesri brilyan, hasarı incidi, yağut?
Gesri câdüdü, mühendisleri Hârût ile Mârût,
Orda Mani dayanıp ğalmış, o suretlere mebhût,
Gapı ğıluğcusu Hârût!

Ördadır şe'r U müzik menbeyi, serçeşmedi ğaynar,
Ne periler kimi fevvâreden efsân olup oynar,
Şâir ancağ onu anlar.
Dolu mehtâb kimi istehrdi, fevvâreleriyle,
Meleke orda çimer ay kimi mehpâreleriyle,
Güllü ğuşvâreleriyle.
Şe'r ü müsiği şâbâş olmada, efsândı perişan,
Sanki ağ şahıdır olmağda gelin başına efsân,
Ne gelinler ki ne enlik üze sürtelrler, ne kirşan,
Yaha, ne tülkü, dovşan!

Ağ periler, sarı köynekli buludlardan enirler,
Süd gölünde meleke ile çimirken sevinirler,
Sevinirler, öyünürler.
Ėovzananda here elde dolu bir câm aparırılar,
Sanki çengilere, şâirlere ilham aparırılar,
Derya ğızlarına peygam aparırılar.
Denizin örtüyü mavi, üfüğün seğfi semavi,
Aynadır, her ne bakırsan, yer olub göyle müsavi,
Gerğ onun şe'rine râvi.

Ėurfeler, ay bulud altında olar tek görünürler,
Göz açıp yumma çırağlar kimi yandığda sönürler,
Sehneler çerh-i felek tek burulub, ğâh da çönerler,
Kölgelikler sürünürler.

Zöhre eyvanda ilahe şinilinde görünerken,
Bahasan Hâfiz'i de orda celâletle görersen,
Ne seversen.
Ėâh gören Hâfiz-i Şirâz ile eyvanda duruplar,
Ėâh gören ortada şetrenc ğurarken oturuplar,
Ėâh gören saz ile, âvâz ile eylence guruplar,
Sanki sâğır de vuruplar.
Hâce elhân okuyanda, hamı işden dayanırılar,
O nevâlerle periler, ğah uyub, ğâh oyanırılar,
Lâleler şö'lesi, elvan şüşe rengi boyanırılar,
Ne humar gözle yararlar.

Ganad ister bu feza, ğoy gala terlanlı Sehendim,
Eşit öz ğissemi, destanımı, destânlı Sehendim:
Seni Heyder Baba o nereleriyle çağıranda,

O sefil, darda galan, tülkü ğovan şir bağıranda,
Şeytanın şıllağâ ğalhan ğatırı, nöhda ğıranda,
Dede ğorğud senin aldım, dedim arhamdı, inandım,
Arka durduğda Sehendim, Savalan tek havalandım,
Sele ğarşı ğavalandım.
Coşğunun da ğam coşdu, mene bir hayli ses oldu,
Her sesiz bir nefes oldu,
Bakı dağları da hay verdi sese, ğıyha tıcaldı,
O tayın nekreleri sanki bu taydan da bac aldı,
Gurd acaldıhda ğocaldı.
Râhimin ne'resi ğovzandı deyen toplar atıldı,
Sel gelip nehre ğatıldı.
Rüstemin toplan seslendi, deyen bomlar açıldı,
Bize gül-ğonça saçıldı.
Gorhma geldim deye seller de mene, can dedi
ğardaş, -
Mene can can deyerek, düşmene ğan ğan dedi
ğardaş,
Şehriyâr söylemeden ğâh deme sultân dedi ğardaş,
Yaşa oğlan! size dağdan deli ceyran dedi ğardaş,
El size ğafları dedi ğardaş!
Dağ size aslan dedi ğardaş!

Dağlı Heyder Babanın arhası her yerde dağ oldu,
Dağa dağlar dayaağ oldu,
Arazım ayna çırağ ğoymada aydın şefeğ oldu,
O tayın neğmesi ğovzandı ürekler ğulağ oldu,
Yene ğardaş deyerek ğaçmada başlar ayağ oldu,
öaçdığ üzleşdik Arazda, yene gözler bulağ oldu,
Yene gemler ğalağ oldu,
Yene ğardaş şayağı sözlerimiz bir sayağ oldu,
Vesl iyyin almada, el çatmadı eşğim damağ oldu.
Helelik ğem saralarken ğaralar döndü ağ oldu,
Arazın süd gölü daşdı, ğayalıklar da bağ oldu,
Yoncalıklar yene bildirçine yay-yaz yatağ oldu.

Gözde yaşlar çırağ oldu,
Lâle bitdi yanağ oldu,
Ėonça güldü, dodağ oldu,
Ne sol oldu, ne sağ oldu!
Hamisi bir sayağ oldu.

Elimi, arkamı gördükda zalim ovçu ğısıldı,
Sel kimi zulmı basıldı, zine arh oldu, kesildi,
Gül gözünden yaşı sildi.
Tor ğuran ovçu, atın ğovmada sındı, geri ğaldı,
Özü getdi, toru ğaldı.

Amma Heyder Baba da bildi ki biz tek hamı dağlar,
Bağlanıp ğol-gola zencire buludlar odur ağlar,
Ne bilim, belke tebiet özü, nâmerde ğün ağlar,
Eyri yolları açarken, düz olan ğolları bağlar,
Saf olan sineni dağlar!
Dağların her ne ğoçu, terlanı, ceylanı, maralı,

Hamı düşgün, hamı pozgun, sineler dağlı, yaralı,
Gül açan yerde saralı.

Amma zannetme ki, dağlar yine ğalhan olacağıdır,
Mehşer olmağdadı bunlar, daha vulğan olacğdı.
Ziilm dünyâsı yanarken de tilit ğan olacağıdır,
Vay!...ne tufan olacağıdır!

Dedin Azer Elinin bir yaralı nisgiliyem men,
Nisgil olsam da gülüm, bir ebedi sevgiliyem men,
El meni atsa da öz gülşenimin bülbülüymen,
Elimin farsıcada derdini söyler diliyem, men,
Hakğa doğru ne ğaranlığ ise, el meş'eliyem men,
Ebediyet gülüyem men!

Nisgil o çirçiyeye ğalsm ki, cevahir nedi ğanmır,
Medeniyet debin eyler bedeviyet, bir osanmır,
Gün gedir, az gala batsın gecesinden bir oyanmır,
Bir öz ehvâline yanmır!

Atar insanlığı, amma yalan ensâbı atamaz,
Fitne ğovzanmasa bir gün, gece asude yatamaz,
Başı başlara ğatamaz!

Amma menden sarı sen arhayın ol, şanlı Sehendim.
Deli ceyranlı Sekendim.
Men daha erş-i ela kôlgesi tek başda tâcım var,
Ekle Musa kimi Fir'ovna genim, bir ağacım var,
Herecimyoh, ferecim var.
Men Eli oğluyam, azadelerin merdi murâdi,
O ğaranlığlara hadi,
Hakğa, imâna münâdi!
Başda sınımaz siperim, elde kütelmez ğılcım var.

Sehend'im!

Şah dağım, ak papağım, tek dayanağım, Şanlı
Sehend'im,
Başı ttıfanlı Sehend'im. (Gulamhüseyn Begdeli)
Zirvede Haydar Baba girli karla, kırağıyla
karışmışsın,
Son ipek saçlı bulutlarla ufukta sarılmışsın,
Savaşırken barışmışsın.

Gökten ilham alalı, sırrı semâvâta dersin,
Şimdi ak kürkü bürün, yazın yeşil elbisede giyersin,
Koruktan helva yesin.

Göğüslerinde sunalar sî nesi gibi şuh memelerde,
Ne şî rin çeşmelerin var.
O yeşil saçları yel örnekte, aynalı seherde,
İşveli saç örgülerin var.
Bırak yağmur yağarsa yağsın,
Sel olup akarsa aksın,

Yanlarında dereler var.
Bırak kalemkaşların uçsun dışisiyle, herkes baksın,
Yükseklerinde beller var, uçurumlar, tepeler var.
O eteklerde kızlar yanağı gibi lâlelerin var.
Kuzular otlarken neyde ne de hoş nâlelerin var.
Ay gibi hâlelerin var.

Güllerle, çiçeklerle bezendiğinde, ne gelinler gibi
nâzın,

Yel eserken o sulara ne derindir gizli niyâzın.
(Gulamhüseyn, 1981)

Oynar güllü püskülün,
Titrer saz teli gibi dalların çayda, çimende,
Yel o tellerde gezerken, Kör oğlu nasıl da çalıyor
sazın.

Ördeğin halvet ederek gölde perilerle yıkanırken,
Kolu kanadıyla onu havlu açar gamzeli kazın.
Kış gidiyor, bırak gelsin yazın.
Daha nevrüzgülü var, kar çiçeğin var, gelecekle,
Rüzgâr, yağmurda yıkanırken, güneşle gülecekler,
Yüzlerini çarçabuk silecekler.

Kışın keklik hevesiyle kıra çıkarken gençler, Karda
kakıldayan nazlı kalemkaşların olsun, O eteklerinde
sofrasını açınca çobanlar, Bol, sütü sürülerin,
lezzetli gavutmaçların (Gavut-maç, bir içecek) olsun.
Ad almış senden o şâir ki, sen de ondan ad alırsın.
Tanrı'ndan her şey alırsın.
Adaş olmakla sen onunla, daha çok yücelirsin,
O celâletle Demâvenddağından baş alırsın,
Aslanın elinden tâc alırsın!
O da şiirin, edebin şah dağıdır, şanlı Sehendî,
O da senin gibi atar yıldızlara şiiriyle kemendi,
O da Sîmurgdan almaktadır fendi,
Şiir yazarken kaleminden sanki nur saçıldı,
Sanki yıldızlar elendi.
Söz söylerken sanki karıştırdı gülü, fıstığı, şekerini,
Yaşasın şâir efendi!

O ne şâirdir ki, dağın vasfına denk, tek onu gördüm,
Ben senin gibi yücelik arzusuyla yanan, tek onu
gördüm,

Aşka, aşk ehline müştak, onu gördüm.
O ne şâir ki, hayâl atma ansızın atlayınca,
O iri at, tozlu bulutlara ayak bastığında,
Yer ile gök nasıl alt üst olmakta, tomar gibi
kırılmakta,

Göreceksin o zamanda:
Ne kadar zaman varsa, ne kadar mekân varsa kesip
biçti bir ana,
Gececekler, gelecekler ne bu yanda, ne o yanda,
Ne bileyim kaldı, ne yanda?

Bak, nasıl hürmet var onun söyleşiyle tüy
papağında,
Şehriyar'ın tâci eğilmiş, başı durmuş karşısında,
Başına saçılan inci, çarık olmuş ayağında,
Vahiydir şiiri, melekler fısıldar kulağına,
Ayetlerdir hep dudağında.

O da dağlar gibi, şânında ne yazsam yaraşandır. O
da zâlim sindiren kara, rüzgâra karşı durandır,
Kuduza, zâlîme karşı sine germiş, durandır,
Kuduzun kürküne zâlim pireler gibi üşüşendir, Ama
karşısında eğilmiş, zavallı halkın hakkını arayandır.
Câhil halk ârif olsa, onda irfan arayandır.
Halk ile karışandır, Halka sarılandır!

Gece Hakk'ın gözüdür, Tur'u türetmiş ocağında,
Eriyip yağ gibi yüreklerdir, yanarlar çırağında,
Muhabbet meyinden içmiş, lâlâ bitmiş yanağında, O
bir oğlandır ki, periler su içen çanağında, İnci
kaynar pınarında.
Yaradılıştan bir sevgili bülbüldür ki, öter gül
budağında,
Sarı sümbül kucağında.
Sular efsanedir, söyler onun efsunlu bağında,
Seherin dumanlı çağında.

Şâirin zevki, ne efsunlu, ne efsâneli bağlar,
O bağlar ki, "Elifleyli" de, efsânede bağlar,
Ateş yakıp dağları dağlar, Gül gülerse,
pınar ağlar.

Şâirin âlemi ölmez, ona âlemde zevâl yok,
Arzular orada, gönül kırmaya ne imkân ne mahâl
yok,
Cennet bahçesi gibi orada bu haramdır, bu helâl,
yok.
O muhabbette melâl yok,
Orada gönül diliyle söyleşilir, hiç söze gerek yok,
Geceler orada gümüştedir, altındandır gündüzler,
Nasıl zümrüt gibi bağlardır, ne mermer gibi ovalar,
Ne sarı telli inekler, ne elâ gözlü öküzler,
Ah! nasıl ay gibi gözler!

Gül ağaçları tavus kuşu gibi şemsiye açmış
rengârenk,
Hille kervânıdır ovalar, süslenecek, geçerse bu
kervân,
Deve kervânıdır, dağlarca atlas yükli'dür bu hayvan,
Sâbir'in şehrine doğru katırı çekmede servân,
O hayalimdeki Şirvan!

Orada kar da yağar ama, güller hiç solmaz,

Bu tabiatın tâzeliği, mümkün değil bulunmaz.
Ömür kadehi orada dolamaz.
O ufuklarda görürsün, ne güzel denizler ve boğazlar,
Ne periler gibi kuğular uçmaktadır, ne kazlar,
Gölde yıkanmaktadır, ne güzel kızlar.

Balık, yıldızlar gibi göllerde, denizlerde parıldar,
Şelâle, incisini seller gibi dökerken çağıldar,
Rüzgâr fısıldar, su şırıklar.

Köşkler vardı altından, kaleler vardı akikten,
Rafael tablosu gibi sahneleri Ahd-i Atik'ten,
Doyamazsın bu eski arkadaşına.
Cennet bağları gibidir, bağlarının melekleri,
Dizilmiş eyvanda, cevâhir gibi melekleri,
Dizilmiş eyvanda, cevâhir gibi melekleri.
Meleklerin ellerinde billur kadehleri,
Sürâhisinin gül gibi temiz şarâbı.
Öyle meraklar var ki, açık gözlerle rüyâdır sanırsın,
Öyle şafaklar var ki, derin bakınca deryâdır sanırsın,
Bu manzara cennet-i me'vâdir sanırsın.

Zühre'nin köşkü pırlanta, duvarları inci midir yoksa
yakut?
Köşkü sihirlidir, onun mühendisleri Hârut ve Mârut,
Orada Mani durup kalmış, o resimleri hayran,
Hizmetkârı Hârut.

Oradadır şiir ve müzik kaynağı, gözedir, sanki
kaynar,
Öyle periler gibi fiskiye'den saçılıp oynar,
Şâir ancak onu anlar!
Mehtap ile dolu havuzdur, fiskiye'leriyle,
Melekler orada yıkanır ay gibi mehpâre'leriyle,
Güllü küpeleriyle.
Şiir ve müzik sunulmakta, saçılmaktadır.
Sanki gümüş para olup gelin başına saçılmaktadır,
Öyle gelinlerdir ki, yüzlerini allık, pudra sürerler,
Yakası tilki ve tavşan kürküyle süslü kıyafet giyerler!

Ak periler, sarı gömlekli bulutlardan inerler.
Süt gölünde meleklerle yıkanırken sevinirler,
Sevinirler, övünürler.
Ayağa kalkınca, her biri ellerinde dolu kadeh
götürürler,
Sanki çengilere, şâirlere ilhâm götürürler, Deniz
kızlarına haber götürürler. Denizin örtüsü mavi,
ufkun çatısı semâvî, Aynadır, nereye baksan, yer
olmuş gökle müsâvî, Gark olmuş onun şiirine râvî.

Yüksek binalar ay ve bulut altında onlar gibi
görünürler,
Göz açıp yuman چراغlar gibi yandıkça sönerler,

Sahneler çarkıfelek gibi kıvrılır, bazen de dönerler,
Gölgeler uzanırlar.

Zühre eyvanda ilahî kıyâfetiyle görünürken,
Bakarsan, Hâfiz'ı da orada celâletle görürsün.
Ne çok seversin.

Bazen Hâfiz-ı Şîrâz ile eyvanda dururlar,
Bazen ortada satranç oynayarak otururlar,
Bazen saz ile, söz ile eğlence tertip ederler.
Sanki kadeh de kaldırırlar.

Hâce şarkı söylerken herkes işi bırakır,
O nağmelerle periler kâh uyur kâh uyanırlar,
Lâleler, parıltısı rengârenk olan şişe rengine
boyanırlar,

Nasıl da mahmur gözlerle yanarlar.

Kanat ister bu fezâ, bırak kalsın tarlanlı Sehend'im,
İşit kendi kıssanı, destanını, destanlı Sehend'im:

Seni Haydar Baba o naralarıyla çağırınca,
O sefil, darda kalan, tilki kovan arslan bağırınca,
Şeytanın tekmesiyle katırın dizgini kırılınca,
Dede Korkut sesini aldım, arkamdır dedim, inandım,
Arka çıkınca Sehend'im, Savalan gibi gururlandım,
Sele karşı göğüs gerdim,

Coşkun'un da kanı coştı, bana bir hayli ses oldu,
Her sesiniz bir nefes oldu,

Bak dağları da ses kattı sesimize, sesler yükseldi,
O yakanın naraları sanki bu yakadan baş aldı,
Kurt açlık içinde kocadı.

Râhim'in narası yükseldi, sanki topar atıldı,
Sel ulaşmış nehre katıldı.

Rüstem'in topları seslendi, sanki bombalar atıldı,
Bize gül goncası saçıldı.

Korkma, geldim diye, seller bana can, dedi kardeş,
Bana can can diyerek düşmana kan kan, dedi kardeş,
Şehriyar söylemeden sen söyleme sultan, dedi
kardeş,

Ben de bütün yürekten canım sana kurban, dedim
kardeş.

Yaşa oğlan! Size dağdan deli ceylân, dedi kardeş.
Memleket size kaplan, dedi kardeş! Dağ size aslan
dedi, kardeş!

Yaralı Haydar Baha'nın arkası dağ oldu,
Dağa, dağlar destek oldu,

Aras'ım ayna çerağ koyarken, aydınlık şafak oldu,
O yakanın nağmesi yükseldi, yürekler kulak oldu,
Yine kardeş diyerek kaçarken, başlar ayak oldu,
Koştuk, yüzleştik Araş'ta, yine gözler pınar oldu,
Yine gamlar yığın oldu.

Yine kardeşçe sözlerimiz bir oldu,
Kavuşma kokusunu almada, kavuşmada aşkın
tadına doyulmaz oldu,
Şimdilik sararıırken kayaların rengi döndü, ak oldu,
Aras'ın süt gölü taşı, kayalıklar da bağ oldu,

Sarı sünbüllerin saçı içinde, oraklar tarak oldu,
Yoncalıklar yine bıldırcına yaz-bahar yatak oldu.
Gözde yaşlar çerağ oldu,
Lâle açıldı, yanak oldu,
Gonca güldü, dudak oldu,
Ne sol oldu, ne sağ oldu,
Hepsi bir oldu!

Halkımı, gücümü görünce zâlim avcı sindi,
Sel gibi zulmü azaldı, ark olup kesildi.
Gül, gözündeki yaşı sildi.
Tuzak kuran avcı, at koştururken durdu, grei kaldı,
Kendisi gitti, tuzağı kaldı.

Ama Haydar Baba bildi ki, Bizim gibi bütün dağlar,
Bağlanmış kol kola zincir ile bulutlar, şimdi ağlar.
Ne bileyim, belki tabiat, nâmerde kolaylık sağlar,
Eğri yolları açarken, düz olan kolları bağlar,
Saf olan sîneyi dağlar!

Dağların koçu, terlanı, ceylanı, maralı,
Hepsi düşkün, hepsi bozgun, sineler dağlı, yaralı,
Gül açar açmaz sararır.

Ama zannetme ki, dağlar yine kalkan olacaktır,
Mahşer olmaktadır bunlar, yine volkan olacaktır.
Zulüm dünyası yanarken de parça parça kan
olacaktır,
Vay! ne tufan olacaktır!

Dedim Azer elinin bir yaralı hasretiğim ben.

Hasret olsam da gülüm, ebedî sevgiliyim ben.

El beni atsa da, kendi bağımın bülbulüyüm ben.
Elimin derdini Farsça da söyleyen diliyim ben.
Ne kadar karanlık olsa da, Hakk'a doğru vatan
meşa-lesiyim ben,
Ebediyet gülüyüm ben.

Çerçi ona hasret kalsın ki, cevâhirden hiç anlamıyor,
Medeniyet geleneğini bedeveliğe çevirmekten
usanmıyor,
Güneş gidiyor, neredeyse batacak, gecesinde hiç
uyanmıyor,
Hiç kendi ahvâlini düşünmüyor.

Bırakır insanlığı ama, soysuzluğu bırakmaz, Fitne
çıkarmasa bir gün, bir gece dahi rahat yata-maz.
Başbaşa veremez.

Ama benden yana sen rahat ol, şanlı Sehend'im.
Deli ceylanlı Sehend'im,
Benim arş-ı âlâ gölgesi gibi başımda tâcını var,
Elimde Musa gibi Firavun'a düşman olan âsam var,
Haracım yok, kazancım var.

*Ben Ali oğluyum, âzâdelerin merdiyim, muradıym,
O karanlıklara meşale,
O ışıklara yol göstericisiyim,*

*Hakk'ın, imanın müjdecisiyim!
Başımdan kırılmaz kalkan, elimde körelmez kılıcım
var.*

KAYNAKLAR

AKPINAR, Yavuz

1994

Azerî Edebiyatı Araştırmaları,
İstanbul.

ERGİN, Muharrem

1971

Azeri Türkçesi, İstanbul.

BULUD Karaçorlu

1980

Sehend, Ankara.

ŞEHRİYAR, Mehmed Hüseyin

1363

Tebriz.